

Ändamålet helgar medlen?

En diskussion om illegala vapen kan rättfärdigas inom
rättfärdiga krig

Kandidatuppsats i Freds och Konfliktvetenskap

Lunds Universitet

Martin Aringer

Abstract

The purpose of this thesis is to explore if the usage of illicit weapons in conflicts, in certain contexts, can be argued as just. This is done by using the criteria's of *Jus in Bellum* and *Jus ad Bellum* from the Just War theory and then applying them on three separate cases. In addition, the illicit arms trade and the UN's efforts to fight it are topics, which are discussed in relationship to the Just War theory. The three conflicts chosen for this thesis were all fought partly with illicit arms and they create the basis for a discussion about the possibility of the usage of illicit arms becoming "just" when fought in a just war. The cases show that the arms embargo as a tool of the UN is problematic. Moreover, it is concluded that the Just war theory needs to be further developed, to include the aspect of illicit arms. Two drafts of are therefore presented, showing possible additions to the theory.

Key words: Just war theory, illicit weapons, arms-embargo, UN, self-defence, Afghanistan, Bosnia, Israel

Number of Characters: 63 680

Innehållsförteckning

1	Inledning	- 1 -
1.1	Motiv till valt ämne	- 1 -
1.2	Syfte och frågeställning	- 1 -
1.3	Metod och material	- 2 -
1.4	Tidigare forskning	- 2 -
1.5	Erkännande av möjlig kritik	- 3 -
1.6	Definitioner av begrepp	- 3 -
1.7	Disposition.....	- 4 -
2	Teori om rättfärdiga krig	- 5 -
2.1	Jus ad Bellum.....	- 5 -
2.2	Jus in Bellum	- 6 -
2.3	Rättfärdiga krig och folkrätten	- 8 -
2.4	Rättfärdiga krig och ickestatliga motståndare	- 10 -
3	Den illegala vapenhandeln	- 12 -
3.1	Den grå vapenhandeln	- 12 -
3.2	Länkarna mellan vitt, grått och svart	- 14 -
3.3	Den svarta marknaden	- 15 -
3.3.1	En drivkraft för andra olagliga aktiviteter.....	- 16 -
3.4	FN och dess arbete mot de illegala vapnen	- 17 -
3.4.1	Vilka avtal finns?	- 17 -
3.4.2	Vem skall förverkliga detta?	- 18 -
3.5	Vapenembargot – ett slött verktyg?	- 19 -
4	Analys Empiriska fall.	- 20 -
4.1	Bosnienkriget 1992-1995	- 20 -
4.2	Sovjet-Afghanska Kriget 1979-1989.....	- 23 -
4.3	Arab-Israeliska Kriget 1948	- 26 -
5	Analys och Diskussion	- 30 -
5.1	Ett liberalt tillägg till teorin om rättfärdiga krig	- 32 -
5.2	Ett restriktivt tillägg till teorin om rättfärdiga krig.....	- 33 -
6	Referensförteckning	- 34 -
6.1	Litteratur	- 34 -
6.2	Artiklar.....	- 34 -

6.3	Digitala källor	- 35 -
6.4	Bilder och figurer.....	- 36 -
6.4.1	Bild.....	- 36 -
6.4.2	Figurer.....	- 36 -

1 Inledning

1.1 Motiv till valt ämne

Det forskas kontinuerligt inom teorierna om rättfärdiga och orättfärdiga krig och diskussionen om det rättfärdiga krigets vara eller icke vara utvecklas hela tiden. Teorins anhängare och motståndare ställer sig frågan: Finns det verkligen rättfärdiga krig eller är alla orättfärdiga? De kommer fram till olika svar. När jag började läsa in mig på teorin om rättfärdiga krig så ansåg jag att det saknades ett område som teorin inte besvarade. De enorma mängder illegala vapen som cirkulerar runt världen beväpnar parter i både mellanstatliga och inomstatliga konflikter. Varför behandlar inte teorin detta fenomen? Jag valde att skriva om just detta ämne som jag ansåg saknades. Hur relationen mellan det rättfärdiga kriget och de illegala vapnen ser ut? Min tes är att frågan om de illegala vapnen inte är så svart och vit som det ofta kan uppfattas, frågan är nog mycket mer komplex.

1.2 Syfte och frågeställning

Teorierna om rättfärdiga krig diskuterar endast på vilka *sätt* man får utkämpa ett krig för att det skall vara rättfärdigt, frågan med *vad* man får utkämpa kriget besvaras av olika konventioner. De frågor som jag har ställt mig och vilken uppsatsen skall besvara är:

- Om ett krig är rättfärdigt men utkämpas med illegala vapen blir då vapnen rättfärdiga också? Skapas det helt plötsligt positiva aspekter på illegala vapen? Hur förändras då bilden av de illegala vapnen och FN:s arbete mot dem och det väpnade våldet?

Denna frågeställning innefattar givetvis en mängd med sekundära frågor. Vad består teorierna om rättfärdiga krig av och vilka är kriterierna för ett rättfärdigt krig? Både stater och FN med dess underavdelningar arbetar med att förbjuda, begränsa, kontrollera och motarbeta den illegala handeln med vapen, hur går detta till? En del av min uppsats avser jag ägna åt att ge en övergripande bild av den illegala handeln med vapen, hur ser den ut? Finns det exempel på konflikter som kan argumenteras som rättfärdiga, men som har utkämpats med illegala vapen?

Har det någonsin hänt? Mitt syfte är också att endast utreda frågan om de illegala vapnen i rättfärdiga krig. Inte att ta ställning för eller emot de illegala vapnens effekter.

1.3 Metod och material

Det material som jag använt under genomförandet av uppsatsen kommer ifrån både primär och sekundärkällor. Primärkällorna består av handlingsplaner och lagar mot de illegala vapnen som har publicerats av FN. Det övriga materialet är sekundärt. Jag har under urvalsprocessen av material först och främst prioriterat innehållet utefter relevans mot min frågeställning. Detta har inneburit att materialet inte alltid har kunnat visa t.ex. båda sidorna av en konflikt då materialet inte har tillåtit detta. Då jag är medveten om att sekundärkällor kan vara tendensiösa så har jag analyserat källmaterialet extra noga när det kommit till mina empiriska exempel. Vissa av källorna har samma etniska/religiösa tillhörighet som en part i konflikten och för att undvika att få missvisande material så har jag så försökt undvika att tillförlita mig för mycket på vissa källor. Jag har istället strävat efter att bekräfta fakta och påståenden hos ett flertal källor eller källor som kan bedömas vara neutrala. Jag vill dessutom återigen understryka att jag genom min uppsats har strävat efter att *inte* ta ställning för illegala vapen och handeln med den. Istället vill jag påvisa att alla mynt har två sidor.

1.4 Tidigare forskning

Teorin om rättfärdiga krig har flertalet forskare utrett och publicerat verk om, både beskrivande och sammanfattande. Michael Walzers teoriforskning ligger till grund för flera andra författares verk och Walzer anses vara en klassiker på forskningsområdet. För den som har ett ytterligare intresse av teorin och dess innehåll så rekommenderas Michael Walzers *Just and Unjust Wars* för vidare läsning (se referensförteckning för ytterligare information). Den illegala vapenhandeln har kartlagts, diskuterats och problematiseras av många forskare och texter på området med olika fokus finns det en god tillgång på. Under inhämtningen av material till uppsatsen så upplevdes det som att material som diskuterar illegala vapen och rättfärdiga krig i samma kontext inte finns.

Detta kan ses som ett tecken på att uppsatsen tillhör ett nytt forskningsområde, eller att forskning som går i samma riktning som uppsatsen är svår att finna.

1.5 Erkännande av möjlig kritik

Under mitt arbete med uppsatsen så har jag gjort val som kan innebära öppningar för kritik mot uppsatsen och dess resultat. Jag har som exempel valt att endast arbeta med *Jus ad Bellum & Jus in Bellum* som teoretiskt ramverk, vilka är de lägsta kraven som måste uppfyllas för att ett krig skall vara rättfärdigt. Givetvis finns det ytterligare områden inom teorin som innehåller ytterligare moraliska och etiska krav vilka jag inte har använt. Detta för att ett införande av ytterligare krav hade försvårat urvalsprocessen av empiriska exempel ytterligare då det är svårt att finna källor med tillräckligt ingående information för att bekräfta dessa krav. Kritik kan även riktas mot mina empiriska exempel. De kan uppfattas som för översiktliga och oproblematiserande men även här måste syftet med uppsatsen tas i beaktande. Syftet är inte att granska konflikter utan att ge exempel på konflikter som har utkämpats med illegala vapen och som innehåller förutsättningar som kan användas i en argumentation för dess rättfärdighet, det är dessa förutsättningar jag har sökt efter. Givetvis finns det andra uppfattningar om konflikterna, teoribildningar och liknande som genererar en annan bild än den jag återgett i uppsatsen, men återigen. Min strävan har varit att inte ta ställning för de illegala vapnen utan att påvisa existensen av myntets två sidor och kanske öppna ögonen för en breddning av teorins innehåll.

1.6 Definitioner av begrepp

Illegala vapen: Jag använder mig av FN:s definition på illegala vapen. Vapen är enligt FN illegala om de: a) Betraktas som illegala enligt den nations lag på vilket territorium de hittas. b) De har överförts i strid mot FN:s vapenembargon. c) Om de är tillverkade eller monterade utan tillstånd från statsmakten i det territorium där tillverkningen eller monteringen ägde rum. d) De har importerats eller exporterats utan tillstånd från lämplig nationell auktoritet.¹

¹ United Nations, 2008. *Small Arms and Light Weapons- Selected United Nations Documents 2008 Edition*. New York : United Nations s. 20

Jag definierar inte ”illegala vapen” som vapen som genom FN resolutioner stämplats som olagliga. Exempel på dessa olagliga vapen kan vara granater innehållande vit fosfor och eldkastare, vapen som förbjudits enligt internationell lag eftersom de tillfogar onödigt rå eller oproportionerlig skada mot offret.²

Vapensystem: Vapen delas in i olika system beroende på vad de har för verkan, uppgift och syfte samt vilka metoder de använder för att nå sitt mål. Artilleri med uppgift att från långt avstånd skjuta granater med stor sprängkraft är exempel på ett vapensystem. Stridsvagnar och stridsflygplan är exempel på andra vapensystem. Vapensystem behöver inte vara system med uppgift att döda utan kan även ha andra uppgifter så som radarsystem.

RK-Teorin: Med denna förkortning avser jag *Rättfärdiga Krig Teorin*. Jag har använt denna förkortning på platser i texten då ett upprepanande av hela namnet känts för repeterande samt stört rytmen i meningsbyggnaden.

I källhänvisningarna i fotnoten, nederst på varje sida används förkortningarna a.a. och ibid. Dessa står för *Angivet Arbete*, se då till närmast ovanstående källhänvisning. Ibid. står för *på samma ställe som föregående hänvisning*, se även då till närmast ovanstående källhänvisning.³

1.7 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i fyra stycken delmoment som tillsammans besvarar min frågeställning. Det första kapitlet berör teorin om rättfärdiga krig, de kriterier som enligt teorin måste uppfyllas för att uppnå rättfärdighet. Dessutom lyfts andra områden så som folkrätten fram då de är relevanta för min frågeställnings besvarande. De övriga tre delmomenten är de illegala vapnen och FN:s arbete mot dem, empiriska exempel på ”rättfärdiga” konflikter utkämpade med illegala vapen samt ett avslutande moment av slutsats och diskussion innehållande två möjliga tillägg till teorin om rättfärdiga krig.

² Greenwood, Christopher i Evans, Malcolm D, 2006. *International Law*. Upplaga 2. Hampshire (UK): Ashford Colour Press Limited. s. 795.

³ Uddman, Paula- Gustavsson, Jakob, 2007. *Konsten att skriva och tala*. s. 29

2 Teori om rättfärdiga krig

Teorin om rättfärdiga krig är väldigt stor och tar ställning till många olika aspekter av krig. För att kunna behålla fortsatt fokus på området för min frågeställning så kommer jag endast att belysa de aspekter av teorin som jag har ansett vara nödvändiga för att angripa min ställda fråga.

2.1 Jus ad Bellum

Jus ad Bellum beskriver på vilka sätt det kan vara berättigat dvs. rättfärdig att starta ett krig.⁴ Kraven brukar oftast beskrivas i tre punkter.

- *Rätt orsak:* Det är tillåtet att starta ett krig för att återta något som olagligen har tagits ifrån en.⁵ Då detta förutsätter att någon annan redan har anfällt och tagit kontroll över en del av nationens territorium så blir kriget ett svar på en attack utifrån. Kriget blir då rättfärdigt som självförsvar.⁶
- *Rätt auktoritet:* Det är endast vissa ”personer” som får utföra det militära våldet.⁷ Med ”person” avses den juridiska personen staten och de statliga militärmakterna. Civila får alltså inte gripa till vapen så fort nationen blir angripen utan dessa uppgifter får endast utföras av statens militära funktioner och dess representanter, dvs. soldaterna i den statliga försvarsmakten.
- *Rätt intention:* Syftet med kriget får endast vara att återställa ordningen eller att återställa freden.⁸ Det är alltså inte tillåtet att under kriget ta över den anfallande nationens territorium utan man får endast återställa de gränser och förutsättningar som fanns då kriget bröt ut.

⁴ Höglund, Anna T. ”Kriga mer” i Aggestam, Karin (red), 2008. *(O)Rättfärdiga Krig*. Upplaga 1:2. Lund: Studentlitteratur. s. 27.

⁵ a.a. s. 28.

⁶ Walzer, Michael, 1977. *Just and Unjust Wars – A moral argument with historical illustrations*. Upplaga 2. United States of America: BasicBooks. s. 62.

⁷ Höglund. 2004. s. 28.

⁸ a.a. s. 29-30

De ovanstående kraven gäller endast de kriterier som skall uppfyllas för att kriget skall vara rättfärdigt i juridisk mening. I modern tid så har det tillkommit ytterligare fyra krav som skall uppfyllas för att kriget skall vara moraliskt och etiskt rättfärdigt. Dessa kan uppfattas som både en förstärkning av tidigare regler och en breddning av dem.

1. Proportionalitet
2. Att det finns ett hopp om seger
3. Våld är den sista utvägen
4. Kriget syftar skapa en varaktig fred⁹

2.2 Jus in Bellum

Jus in Bellum beskriver på vilka sätt man får föra det startade kriget.¹⁰ Vilka metoder och medel som är tillåtna att använda under kriget för att det fortfarande skall vara rättfärdigt.¹¹ Inom detta är det framförallt kraven på proportionalitet, nödvändighet och skydd för de civila som är grundbultarna. Dessa har enligt Höglund syftet att:

”villkoren skall fungera begränsande och stävande samtidigt som de är rättfärdigande”¹²

Kraven för Jus in Bellum är yngre än kraven för Jus ad Bellum. De är skapade för att skilja de civila som har immunitet mot stridshandlingar och som finns inom stridsområdet mot dem som är aktivt stridande fiender. Även om de civila finns på plats så är de inte militära mål och att skada eller döda dem bryter mot krigsreglerna.¹³ För att upprätthålla krigsreglerna som är till för att skydda civila så finns det inom Jus in Bellum tre huvudregler som *skall* åttlydas och följas. Den övergripande uppfattningen som hela tiden skall råda och genomsyra krigföringen är den att ödeläggelse av liv och egendom är av ondo. Utifrån denna uppfattning skall de tre grundreglerna tillämpas.¹⁴

- Principen om nödvändighet. Alla krigshandlingar som utförs måste vara nödvändiga för att nå målet med kriget. Givetvis måste våldet i sig utföras på ett

⁹ Höglund. 2004. s. 28.

¹⁰ Höglund. 2004. s. 27.

¹¹ a.a. s. 28.

¹² a.a. s. 29.

¹³ Höglund. 2004. s. 34.

¹⁴ Ibid.

ickeförbjudet sätt, men så länge våldet är nödvändigt så är det tillåtet.¹⁵ Våld och förstörelse som inte uppnår ett högre syfte, så som skadegörelse och dödande efter eget tycke och smak är inte tillåtet, alltså förbjudet.

- Principen om proportionalitet: Alla insatser med vapenmakt skall vara proportionella mot de mål de skall uppnå. Man skall välja den metod eller det vapensystem som tillfogar minst onödig skada.¹⁶ Det är till exempel inte tillåtet att använda artilleri mot ett helt bostadsområde för att döda en person som gömmer sig i ett av husen, men man vet inte vilket? Då är det istället mer proportionellt att skicka in trupp för att genomsöka bostadsområdet efter fienden. Man måste hela tiden analysera konsekvenserna av ett handlande och se till att skadorna står i proportion till den eventuella vinsten med insatsen. Även distinktionsprincipen gäller här, man måste kunna urskilja civila individer från militär. Enligt första Genève protokollet från 1977, kap II, artikel 51, punkt 5b så är det urskiljningslöst och därigenom förbjudet att använda militärt våld i situationer då skada på civila individer eller civila objekt är att förvänta av insatsen.¹⁷
- Principen om de civilas immunitet: Denna sista princip är egentligen den viktigaste inom Jus in Bellum vilken de två tidigare är utformade för att skydda. Direkta militära insatser med vare sig vapensystem eller trupp får ha syftet att skada eller döda civila och deras egendom. Insatser får aldrig utföras mot civila utan endast mot militära mål.¹⁸ En civil individ kan *aldrig* vara ett militärt mål. Denna delning mellan civila och stridande kan även benämnas som kombattant och ickekombattant med grund i engelskans ord för strid, Combat.

Inom principen om civilas immunitet finns det två tolkningar eller versioner, den objektiva och den subjektiva. Inom den objektiva tolkningen så resonerar man enligt följande: Om civila faller offer för en stridshandling under en militär operation så har man brutit mot immunitetsprincipen.¹⁹ De subjektiva anser istället att om civila dödas

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Höglund. 2004. s. 34.

¹⁷ United Nations, *1st Geneva protocol*. Kapitel 2, Artikel 51, Punkt 5b.

¹⁸ Höglund. 2004 s. 35.

¹⁹ United Nations, *1st Geneva protocol*. Kapitel 2, Artikel 51.

av misstag till följd av en militär insats så har immunitetsprincipen inte överträtts, men om de har dödat avsiktligt så har man överträtt immunitetsprincipen.²⁰

Den subjektiva tolkningen av immunitetsprincipen grundar etiken i sin uppfattning på ett antal ytterligare kriterier. De subjektiva anser att civilas indirekta utsättning för militärt våld kan vara rättfärdigt om: stridshandlingen är laglig i krigstid. Om effekterna är moraliskt acceptabla, t.ex. om militära mål förstörs. Om avsikten är god, att avsikten inte är att skada civila och att dödandet av civila inte är ett medel för att nå syftet. Samt om de ”goda” effekterna är tillräckligt stora för att uppväga de ”onda” nackdelarna.²¹ Detta öppnar dock upp ett möjligt dilemma. Hur många civila offer kan egentligen accepteras innan kriget eller krigshandlingen blir orättfärdig?

2.3 Rättfärdiga krig och folkrätten

Jus ad Bellum och Jus in Bellum är inte endast beståndsdelar inom teorin om rättfärdiga krig utan också grundfundament i de lagar som utgör folkrätten. Jus ad Bellum (hur man får starta krig) regleras i kapitel 2(4) i FN-stadgan. Enligt kapitlet får krig endast startas i självförsvar och stater får inte heller hota varandra med militärt våld.²² Detta våldsförbud har varit grundläggande i FN:s grundande och framväxt, då FN grundades med de två stora världskrigen i färskt minne i syfte att kommande generationer inte skulle behöva uppleva krig. Idag är det inte längre de mellanstatliga krigen som utgör det största hotet mot internationell fred och säkerhet utan krig av annan karaktär så som inbördeskrig och terrorism. Folkrätten säger idag ingenting om inbördeskrig eller rätten att starta ett inbördeskrig.²³ Detta skulle kunna ligga till grund för krav på en omtolkning att våldsförbudet,²⁴ istället borde kanske FN rikta om fokus till att bekämpa de inomstatliga konflikterna och alla dess aspekter och påverkan på andra stater. Grunden till det största hindret för ett eventuellt fokusskifte ligger i en annan viktig grundsten inom FN, den om staters suveränitet.

²⁰ Höglund. 2004. s. 35.

²¹ Höglund. 2004. s. 35, Walzer. 1977. s. 153

²² Österdahl, Inger. i Aggestam, Karin (red),2008. *(O)Rättfärdiga Krig*. Upplaga 1:2. Lund: Studentlitteratur. s. 70-71.

²³ a.a. s. 70.

²⁴ a.a. s. 71.

Förutom att stater får använda militär makt i självförsvar så finns det ytterligare en entitet som innehar ett våldsmonopol. Staten har våldsmonopol inom sitt eget territorium men FN:s säkerhetsråd har våldsmonopol över samtliga territorium. Bara säkerhetsrådet har möjlighet att beordra implementering av militärt våld på andra grunder än självförsvar. Nämligen om situationen hotar internationell fred och säkerhet.²⁵ FN har förutom detta våldsmonopol ytterligare ett ess i rockärmen. Krig eller interventioner godkända av eller utkämpade av FN är automatiskt rättfärdiga.²⁶

”Ett rättfärdigt krig är ett folkrättsligt tillåtet krig”²⁷

Förutsättningen är att FN benämner den aktuella konflikten som ett hot mot fred och säkerhet, enligt kapitel 7 i FN-stadgan, en fred vilken FN är skapad för att försvara. FN och dess säkerhetsråd har under de senaste decennierna börjat benämna följdverkningarna av inbördes konflikter som ett hot mot fred och säkerhet. Detta gäller främst kränkningar av mänskliga rättigheter och internt förtryck²⁸ vilka ger effekter på intilliggande stater i form av flyktingströmmar. Detta kan ses som ett tecken på att FN har skiftat till ett fokus på interna konflikter och inbördeskrig istället för mellanstatliga konflikter, vilket även ger effekten att staters suveränitet i frågan delvis har urvattnats.

Jus in Bellum inom folkrätten är representerad i Haag och Genèvekonventionerna och har på ett ungefär samma syfte som Jus in Bellum -reglerna inom teorin om rättfärdiga krig, nämligen att skydda. Haagkonventionen beskriver hur soldaterna skall skyddas från onödigt lidande genom förbud av vissa vapentyper så som förgiftande vapen och vapen som ger splitter som inte kan upptäckas med röntgen.²⁹ Genèvekonventionen är ett regelverk för hur ickestridande skall skyddas och behandlas. Dessa icke stridande kan bestå av soldater och sjömän som har gett upp kampen, tagits till fånga eller skadats samt civila.

²⁵ Höglund. 2004. s. 37.

²⁶ Österdahl. 2004. s. 74.

²⁷ a.a. s. 69

²⁸ Österdahl. 2004. s. 75.

²⁹ Greenwood, Christopher i Evans, Malcolm D, 2006. *International Law*. Upplaga 2. Hampshire (UK): Ashford Colour Press Limited. s. 797

Jag har i tidigare avsnitt beskrivit att inbördeskrig än så länge inte finns i folkrätten angående rättfärdig våldsanvändning, men vilken plats har inbördeskrigen inom de nämnda konventionerna? Då inbördeskrig oftast består av minst en part som inte företräder staten så väcks frågan om vilket skydd de ickestatliga krigsutövarna åtnjuter utifrån de juridiska reglerna.

2.4 Rättfärdiga krig och ickestatliga motståndare

Majoriteten av krigsoffren efter 1945 har dödats i icke mellanstatliga konflikter. Då parterna i konflikten inte är stater så åtnjuter de avsevärt mindre rättigheter än om de hade varit det. Det finns dock ett antal skydd som är ett minimum även för ickestatliga parter.³⁰ Om konflikten utkämpas på någon av parternas territorium, dvs. att en stat är en av parterna så skall båda eller alla stridande parter bland annat skyddas ifrån att mördas, utsättas för stympning eller torteras.³¹

Detta är dock bara ett minimum av skydd som den ickestatliga parten har och kommer inte i närheten av det skydd som gäller vid en mellanstatlig konflikt. Det är viktigt att komma ihåg att det är upp till de stridande parterna att upprätthålla och följa dessa regler. Tilläggsprotokoll II i Genèvekonventionen syftar till att utöka skyddet inom inbördeskrig men också detta skydd är bristande då det endast gäller om en av parterna är en stat som faktiskt har skrivit under Genèvekonventionen.³²

Att som motståndsrörelse utöva våld mot en ockupationsmakt är tillåtet, men det är viktigt att skilja på motståndsrörelser och att som civil föra krig, vilket är förbjudet. Skillnaden mellan dem är egentligen ganska liten. För att vara en legal motståndsrörelse eller gerilla så måste man vara organiserade och bära synliga kännetecken i form av färger eller symboler. Det är enligt Haag och Genèvekonventionerna förbjudet att som gerilla utge sig för att vara civil genom att inte bära de kännetecken som krävs.³³ En annan metod av gerillakrigföring är terrorism. Terrorismens stridsteknik är att i det dolda sprida skräck och skada hos befolkningen i en nation, detta för att nå sina politiska eller religiösa mål utan direkt konfrontation med sin fiende.³⁴

³⁰ Greenwood. 2006. s. 806.

³¹ Ibid.

³² Greenwood. 2006. s. 807.

³³ Walzer. 1977. s. 176.

³⁴ a.a. s. 197.

Om samtliga krav för Jus ad/in Bellum har uppfyllts/ åtlöds så är kriget eller den militära interventionen rättfärdig i laglig mening utefter folkrätten. Den är även rättfärdig i moralisk och etisk mening enligt teorin om rättfärdiga krig även om moral och etik är högst subjektiva begrepp. Michael Walzers forskning utgör enligt många grunden i forskningen inom teorierna om rättfärdiga krig och hans publicerade verk anses vara klassiker inom området. I hans verk *Just and Unjust Wars* nämns två ställningstaganden som jag anser på ett bra sätt sammanfattar komplexiteten inom teorin om rättfärdiga krig och ”bellum-reglerna”.

- Det är fullt möjligt att ett rättfärdigt krig kan utkämpas på ett orättfärdigt sätt.
- Ett orättfärdigt krig kan utkämpas i enlighet med reglerna om rättfärdighet.³⁵

Observera ordet *utkämpas* betydelse i de ovanstående ställningstagandena. Med undantag från vissa förbjudna vapentyper så står det inte någonstans inom teorin om rättfärdiga krig, olika forskares antaganden eller folkrättens juridiska texter någonting om illegala vapen, alltså att utkämpa krig med orättfärdiga *medel*. Endast att utkämpa dem på ett orättfärdigt *sätt*.

³⁵ Walzer.1977. s. 21.

3 Den illegala vapenhandeln

Den illegala handeln med vapen går att dela upp i två huvudgrupper. Då den legala handeln bedrivs i enlighet med nationella och internationella lagar så kan denna ses som ”vit”. Den illegala handeln, alltså den som bryter mot nationell och internationell lag finns i nyanserna *grå* och *svart*. De är två olika men samtidigt överlappande nyanser.

Den grå marknaden skiljer sig från den svarta genom ett antal faktorer. En av dem är att det i den grå handeln finns antingen en stat inblandad eller så är en stat medveten om handeln. I den svarta handeln finns det ingen statlig inblandning utan allt sker utom statlig kontroll³⁶.

3.1 Den grå vapenhandeln

Statlig inblandning på den grå marknaden är en förutsättning för nyansens existens då det är statens inblandning som definierar den. Ett exempel på grå vapenhandel är när en konflikt har blossat upp och FN:s säkerhetsråd har beordrat ett vapenembargo över konfliktdeltagarna. Trots förbudet mot vapenhandel med parterna så går en stat emot förbudet och säljer vapen till någon av parterna ändå, i smyg och oftast helt utan någon form av dokumentation som kan spåras tillbaka till försäljaren. Den grå vapenhandeln illustreras närmare i uppsatsens fjärde kapitel där bland annat USA:s stöd till Mujahideen i kriget mot Sovjet i Afghanistan 1979-89 beskrivs. Ett stöd till ett värde på 2 miljarder dollar.³⁷

Kommersiell vapenexport licensieras av den exporterande staten själv, stater kräver bland annat ett certifikat på vem som är slutanvändaren av vapnen signerat av en företrädare för den mottagande staten.³⁸ Detta gäller dock oftast bara då det är ett privat vapentillverkande företag som är försäljaren. När det är staten själv som är försäljaren så krävs det oftast inte ett exporttillstånd, detta är en viktig faktor för den gråa marknaden då detta inte lämnar fysiska pappersbevis på att handeln ägt rum.³⁹

³⁶ Marsh, Nicholas, 2002. ”Two Sides of the Same Coin? The Legal and Illegal Trade in Small Arms”, *The Brown Journal of World Affairs*, vol 9, nr 1, pp 217-228. s. 221.

³⁷ a.a. s. 221-222

³⁸ a.a. s. 218

³⁹ Ibid.

Förutom statlig inblandning i den grå handeln så finns det även skillnader mot den svarta i fråga om volymer. Volymen på handeln skiljer sig på grund av vapentillgång hos den säljande staten och transportkapacitet. Då stater är inblandade så behöver inte vapnen gömmas bland annat gods, utan kan istället skickas i ett helt fartyg till mottagaren. Dessa större transportmöjligheter möjliggör att man kan skicka tyngre vapen så som stridsvagnar och artilleri. Medans det på den svarta marknaden nästan uteslutande är mindre handburna vapen. Handburna vapen definieras av FN som ”*Small arms and light weapons*” . *Small arms* definieras som vapen designade för användning av **en** individ. Detta inkluderar pistoler och gevär men också automatkarbiner och lätta maskingevär.⁴⁰ På bilden nedan visas en klassiker vad gäller illegala *small arms*. Den sovjetiska AK47 (Avtomat Kalashnikova -1947), vanligt kallad Kalashnikov kan kosta så lite som 20 dollar på den illegala marknaden,⁴¹ mellan 70 och 100 miljoner ex finns i omlopp.⁴²

⁴³ Bild 1:1

Light weapons definieras som vapen designade för att användas av en grupp på 2-3 personer. Dessa kan bland annat vara tunga kulsprutor, granatgevär och granatkastare med kaliber under 100 mm.⁴⁴ Ett exempel på dessa är den amerikanska tunga kulsprutan Browning 12,7 mm.

⁴⁵ Bild 1:2

⁴⁰ United Nations, 2008. *Small Arms and Light Weapons- Selected United Nations Documents 2008 Edition*. New York : United Nations. s. 19.

⁴¹ Staehelin, Jenö C. A, 2001. ”Under the Gun”, *UN Chronicle*, nr 1, pp 13-14 s. 13.

⁴² Tanner, Ed, 2005. “Kalashnikov’s Gun- The AK47 and Russian Engineering”, *Technology Review*. s. 68.

⁴³ <http://th3war3hous3.files.wordpress.com/2009/05/120903.jpg> (se referenser för mer info)

⁴⁴ United Nations, *Small arms and light weapons*, 2008. s. 19

⁴⁵ <http://www.hk94.com/images/m2.jpg>

3.2 Länkarna mellan vitt, grått och svart

Båda supermakterna försökte under det Kalla kriget förstärka sin ställning och försvaga motståndaren genom att via den grå marknaden förse vapen till sin fiendes fiender.

De grå försäljningarna avslutades dock inte i och med det Kalla krigets slut. Försäljningar har i modern tid genomförts av USA efter den 11 september 2001 till *the Northern Alliance*, en motståndsrörelse som slogs mot talibanerna i Afghanistan.⁴⁶ Denna fortgående grå handel föder den svarta marknaden då man efter försäljningen av de grå vapnen inte har kontroll över vart de hamnar senare.⁴⁷

En stor del av vapnen som är i omlopp är alltså effekter av det Kalla krigets dolda maktkamp mellan USA och Sovjetunionen, men inte bara dem. Delar av de illegala vapnen har också en gång varit *vita*, alltså vapen som är köpta och sålda helt lagligt.⁴⁸ De kommer ut på den grå och svarta marknaden genom återanvändning. Vapen som fasats ut eller lämnats kvar efter tidigare konflikter samlas ihop och tillförs den grå och svarta marknaden.⁴⁹

Det har gjorts många uppskattningar om det totala värdet på den grå och svarta handeln. Allt från 3-10 miljarder dollar till 4-6 miljarder dollar om året. Vissa forskare vill inte diskutera exakta belopp utan bedömer det till ett värde motsvarande 10-20 % av den legala handelns värde.⁵⁰ Då handeln som sagt är illegal och anstränger sig hårt för att inte synas så är det mycket svårt att räkna ut vilka summor det faktiskt handlar om. Istället så får man göra bedömningar vilka aldrig kan ses som helt exakta eller tillförlitliga. Samma situation gäller antalet vapen som cirkulerar. Över 500 miljoner vapen tros vara i omlopp, det är ett vapen på var 12:e person i världen. Kofi Annan kallade dem för ”weapons of mass destruction” då illegala *small arms and light weapons* mellan 1990 och 2001 hade bedömts dödat 4 miljoner människor, varav 90 % var civila.⁵¹

⁴⁶ Marsh. 2002. s. 221-222.

⁴⁷ a.a. s. 224

⁴⁸ a.a. s. 217

⁴⁹ Markowski, Stefan- Koorey, Stephanie- Hall, Peter- Bauer, Jurgen, 2009.
“Multi-Channel Supply Chain For Illicit Small Arms”, *Defence and Peace Economics*, vol 20, nr 3, pp 171-191. s. 174.

⁵⁰ Marsh. 2002. s. 217, 220.

⁵¹ Staehlin. 2001. s. 13.

3.3 Den svarta marknaden

Denna handel bedrivs inte som den grå av stater utan av privata individer, kriminella organisationer och icke-statliga aktörer, ofta är alla inblandade samtidigt.⁵² Nästan alla vapen på den svarta marknaden har en gång varit legala och tillverkade under statlig kontroll, de kommer bland annat ifrån militära lager, köpta från legala vapenbutiker och vapenmässor.⁵³ Den svarta marknaden hålls vid liv och vidhålls genom den relativt lätta tillgången på lagliga vapen.⁵⁴ Överföringen mellan den *vita* marknaden och den *svarta* kan utföras på ett antal olika sätt, bland annat:

- Överträdelse av legala exportregler genom förfalskning av dokument.
- Stöld från militära arsenaler, ofta i samarbete med militär personal som gör detta för egen ekonomisk vinning.
- Överskott och vapen efterlämnade efter en tidigare väpnad konflikt.
- Köp från lagliga vapenbutiker som sedan säljs vidare svart.⁵⁵

De flesta läckorna från den legala marknaden är små, men om man tar i beräkning att det finns många tillverkare och många återförsäljare i många stater så växer antalet läckor och därmed det årliga spillet. Många bäckar små.⁵⁶

Tillgången på vapen för den svarta marknaden påverkas även av handlingar och attityder från statens sida. Vapen som har ersatts av nya vapenmodeller och anses vara ”förverkade” är en råvarukälla för den svarta marknaden. Dessa gamla och utdömda vapen är lättare att läcka till den illegala marknaden då det inte finns en lika stark motivation till att hålla hård kontroll över dem.⁵⁷ Rachel Stohl nämner i artikeln ”Fighting the Illicit Trafficking of Small Arms” en uppskattning att det varje år stjäls eller försvinner 1 miljon vapen runt om i världen.⁵⁸ Tillverkning för att utöka och ersätta uttjänta vapen kan samtidigt uppskattas till 8 miljoner nya vapen varje år, tillverkade av 1200 företag i 90 länder.⁵⁹

⁵² Marsh. 2002. s. 223.

⁵³ Markowski. 2009. s. 172.

⁵⁴ Marsh. 2002. s. 223.

⁵⁵ a.a. s. 224

⁵⁶ Markowski. 2009. s. 173.

⁵⁷ a.a. s. 177

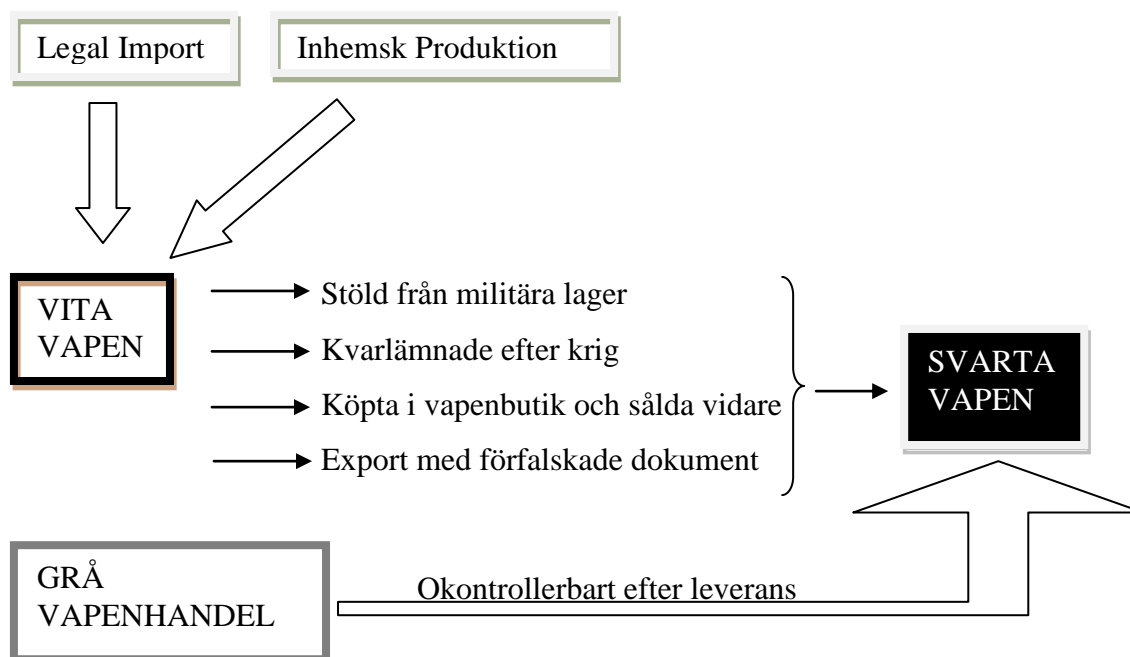
⁵⁸ Stohl, Rachel, 2005. “Fighting the Illicit Trafficking in Small Arms”, *SAIS Review*, vol 25, nr 1, pp 59-68. s. 62.

⁵⁹ Markowski. 2009. s. 172.

3.3.1 En drivkraft för andra olagliga aktiviteter

Den svarta handeln driver och drivs även av andra olagliga aktiviteter. Ofta ligger handeln med vapen bunden till handel med konfliktvaror. Diamanter så kallade konfliktdiamanter ifrån Sierra Leone betalade inköp av illegala vapen till konflikten. Konfliktvaror som betalningsmedel möjliggjorde inköp av vapensystem som man annars aldrig hade haft råd med. Samtidigt används illegala vapen av kriminella nätverk för att skapa och upprätthålla andra olagliga aktiviteter.⁶⁰

Flödet mellan den vita och grå marknaden till den svarta kan illustreras med följande figur inspirerad från Markowskis illustration i artikeln ” Multi-Channel Supply Chain For Illicit Small Arms”.⁶¹

Figur 1:1

⁶⁰ Markowski. 2009. s. 172 , Marsh. 2002. s. 226.

⁶¹ Markowski. 2009. s. 176.

3.4 FN och dess arbete mot de illegala vapnen

Trots att den illegala handeln har pågått länge så är det först under de senaste decennierna som FN har börjat ta tag i problemet på riktigt. År 2006 godkände generalförsamlingen en resolution som föreslog att en expertgrupp skulle skapas för att utreda och skissa på hur ett framtida juridiskt bindande avtal på området skulle kunna utformas. Avtalet skulle fastställa hur konventionella vapen skulle få importeras och exporteras. Resolutionen godkändes med överväldigande majoritet, bara USA motsatte sig den. Detta beslut var fröet till det vapenhandelsavtal som det fortfarande arbetas med.⁶²

3.4.1 Vilka avtal finns?

Det finns inte några regler som styr hur vapenhandel **inte** får bedrivas i dagsläget. Vapenhandelsavtalet som det fortfarande arbetas med har inte som mål att stoppa den legala, utan den illegala handeln. Avtalet behövs eftersom medlemsstaternas lagar skiljer sig mycket åt och upprätthålls olika effektivt. Vissa stater har en bra kontroll över vapen på sitt territorium och andra har det på pappret men inte i praktiken. Därför skulle det vara bra om alla hade samma juridiska regler att förhålla sig till.⁶³

Även om ett riktigt avtal inte finns idag så har det ändå vidtagits en del åtgärder och beslut i rätt riktning, även om inte alla är juridiskt bindande. *“The United Nations Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects”* antogs 2001. Detta är ett politiskt program som uppmuntrar alla medlemmar i FN att implementera åtgärder så som skrotning av beslagtagna vapen och olika samarbeten för att stärka andra staters kompetens i att spåra upp illegala vapen. En annan åtgärd är *“The International Instrument to Enable States to Identify and Trace, in a Timely and Reliable Manner, Illicit Small Arms and Light Weapons”*. Detta utvecklades som en del av det förra programmet och detta är inte heller juridiskt bindande, bara politiskt. Det förbinder stater till att vidta ett antal åtgärder för att försäkra sig att vapen märks upp och registerförs på rätt sätt. Staterna skall också försäkra

⁶² Gillis, Melissa, 2009. *Disarmament a Basic Guide*. New York: United Nations s. 53.

⁶³ a.a. s. 54

FN att de har den kompetens och de medel som behövs för att kunna genomföra spårning på det sätt som krävs.⁶⁴ "The Protocol against the Illicit Manufacturing of and Trafficking in Firearms, Their Parts and Components and Ammunition", trädde i kraft 2005. Detta är däremot, till skillnad från de andra, ett juridiskt bindande tillägg till *the United Nations Convention against Transnational Organized Crime* och är bindande för de stater som har skrivit under. Målet med detta protokoll som är det första juridiskt bindande är att förstärka samarbetet mellan stater med mål att förhindra och bekämpa den illegala handeln och tillverkningen av vapen. Staterna förbinder sig till att instifta egna nationella lagar som förbjuder illegal handel med vapen. Nationella myndigheter skall instiftas som skall ha till uppgift att kontrollera att vapen tillverkas och exporteras på laglig väg inom sitt territorium.⁶⁵

3.4.2 Vem skall förverkliga detta?

Som man har kunnat läsa både på och mellan raderna så ligger allt ansvar på de individuella staterna att få arbetet genomfört.⁶⁶ Men att genomföra dessa åtgärder kräver ekonomiska resurser. Resurser som vissa nationer kanske inte har. För att avvärja detta problem så kan ekonomiskt stöd fås i samarbete med andra nationer.⁶⁷ Det kan dock saknas politisk vilja att på hemmaplan verkligen genomföra detta. Då de kriminella nätverken som handlar med vapen tjänar ofantliga summor så skulle ett förverkligande av FN:s direktiv utgöra ett hot mot denna inkomst. Ja, detta är ju meningen. Men det blir svårare då dessa nätverk kan ha förgreningar hela vägen till den nationella eliten.⁶⁸

Då finns det helt plötsligt personer med politisk makt och ekonomiska intressen i vapenhandeln, som kan försvåra processen att leva upp till FN-avtalet. I föregående kapitel beskrevs att vapen ofta stals i samarbete med militär personal.⁶⁹ Då detta förekommer så är det inte helt otänkbart att samma sak gäller personal ifrån tullmyndigheter och gränskontroller? Effekten av ett avtal kan minskas om verktygen för att kringgå lagen redan existerar.

⁶⁴ a.a. s. 60

⁶⁵ Gillis.2009. s. 61.

⁶⁶ United Nations, Document A/CONF. 192/15. Preamble punkt 13

⁶⁷ United Nations, Small Arms Review Conference 2006. s. 6

⁶⁸ Ackerman, Susan Rose, 2008. "Corruption and Government", *International Peacekeeping*, vol 15, nr 3, pp 328-343. Publicerad av Taylor & Francis. s. 336.

⁶⁹ Marsh. 2002. s. 224.

Arbetet skall inte bara utföras av stater, det finns även internationella organ som skall arbeta med att bekämpa den illegala handeln enligt FN:s direktiv. Interpol skall vid de tillfällen som någon stat kräver det assistera staten med sina mekanismer och kompetenser.⁷⁰

3.5 Vapenembargot – ett slött verktyg?

Ett av de mest kraftfulla verktygen som FN och säkerhetsrådet har förutom militär intervention är olika former av sanktioner och embargo. Som vi kommer att se i nästa kapitel så används vapenembargon för att försöka frysa den militära balansen mellan två eller flera parter och genom detta bromsa ned farten på konfliktförloppet.⁷¹ Frågor kan ställas angående hur pass effektivt detta verktyg är då FN själva, i egna publikationer, hävdar att varje vapenembargo som FN hittills har utfärdat har kränkts av den illegala grå eller svarta handeln med vapen.⁷² Mellan 1996 och 2006 fanns det 13 stycken vapenembargon utfärdade av FN vilka alla kränktes, alltså 100 %.⁷³ En förbluffande siffra. Detta ger oss en bild av hur svagt vapenembargot kan anses vara. 13 kränkningar på 10 år. Man skall också ha i åtanke att det utfärdats vapenembargon både före och efter dessa årtal vilket således ökar antalen kränkningar. Om det hade utfärdats 10 stycken embargo under hela FN:s existens så hade detta varit ett nederlag. Men då det har utfärdats långt fler, samtidigt med ett hundraprocentigt kränkingsindex så måste situationen anses vara katastrofal. Denna statistik underminerar inte bara vapenembargot som ett verktyg för FN:s säkerhetsråd utan även FN som organisation⁷⁴.

Frågor kan även väckas angående FN:s användande av vapenembargot. Då det är ett verktyg för att bromsa ned konfliktförlopp så kan man anta att detta skulle användas på alla konflikter runt om i världen, men så är inte fallet. Enligt Amnesty Internationals kampanj ”Control Arms” och dess rapport från 2006 så fanns det mellan 1990 och 2001 57 stycken unika väpnade konflikter i världen. Bara i 8 av dem fanns det ett vapenembargo utfärdat av FN.⁷⁵ Varför lägger inte FN vapenembargon över alla väpnade konflikter om det nu är ett verktyg som finns att tillgå?

⁷⁰ United Nations, Small Arms Review Conference 2006. s. 6

⁷¹ U:S Department of State, ”Chronology: The Balkan Conflict”, 1995 s. 30

⁷² Gillis.2009. s. 58.

⁷³ Amnesty International, *UN arms embargoes: an overview over the last ten years*, 2006. s. 4-5

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Amnesty International, *UN arms embargoes: an overview over the last ten years*, 2006. s. 1

4 Analys Empiriska fall.

I följande kapitel kommer tre konflikter att undersökas i avseende på grunder till rättfärdighet och förekomst av illegala vapen. De empiriska fallen har valts då de visar spridning över både tid och geografisk placering. Samt visar på olika problem med FN:s verktyg mot väpnat våld samt reglerna för att legalt köpa vapen.

4.1 Bosnienkriget 1992-1995

Flertalet av staterna inom federationen Jugoslavien hade länge velat bryta banden och bli fullständigt självständiga stater. Jugoslavien var ingen stat i sig utan bestod av 6 delnationer bestående av Bosnien, Slovenien, Kroatien, Serbien, Makedonien samt Montenegro⁷⁶ med ett federalt säte i Serbien.

När Kroatien och Slovenien förklarade sig självständiga 1991 utlöste detta en väpnad konflikt, dels mellan slovenerna och den serbiskkontrollerade jugoslaviska armén samt mellan Kroatien och den serbiska minoriteten i Kroatien, stödda av den jugoslaviska armén.⁷⁷ Staten hade upplösts på den federala nivån i Jugoslavien och det ”statliga” monopoliet på organiserat våld hade satts i gungning.⁷⁸

FN:s säkerhetsråd införde i september 1991 ett vapenembargo mot alla stater som ingått i Jugoslavien i ett försök att kväva oroligheterna i sin linda innan det blev okontrollerbart.⁷⁹ Detta resulterade i att Bosnien, som var militärt underlägsna den serbiskkontrollerade jugoslaviska armén inte hade möjlighet att köpa vapen på laglig väg. Det fanns inte heller någon bosnisk reguljär armé när kriget bröt ut utan försvaret var organiserat på lokal nivå.⁸⁰ I mars 1992 utropade sig Bosnien självständiga i ett val

⁷⁶ Corsini, Roberto, 1995. ”The Balkan War: What role for airpower?”, *Airpower Journal*, vol 9, nr 4, pp 53- 69. s. 54.

⁷⁷ U.S. Department of State Dispatch, 1995. “Chronology: The Balkan Conflict”, *Supplement Bosnia*, vol 6, nr 48, pp 30. s. 30.

⁷⁸ Kaldor, Mary, 2005. *Nya och Gamla Krig- Organiserat våld under globaliseringens era*. Upplaga 2:2. Göteborg: Daidalos AB. s. 45, 49.

⁷⁹ U:S Department of State. 1995 s. 30.

⁸⁰ Kaldor. 2005 s. 57.

som bojkottades av bosnienserberna och en månad senare erkände både EU och USA Bosnien som en självständig stat. Nästan direkt började bosnienserberna stödda av Jugoslaviska armén att med våld motsätta sig självständigheten och de kontrollerade snart 60 % av Bosniens territorium.⁸¹

Då Bosnien var en erkänd självständig stat när den blev attackerad så kvalificerar sig det serbiska anfallet mot nationen som en aggressionshandling förbjuden i folkrätten och Bosnien hade då rätt att försvara sig enligt kapitel 2(4) i FN-stadgan samt enligt RK-teorins första krav i Jus ad Bellum. Då Bosnien vid krigsutbrottet inte hade en reguljär armé utan hade en organisation av lokalförsvaret med fristående väpnade grupper, av FN identifierade som minst 14 olika och först 1993 fanns en gemensam kontroll över styrkorna,⁸² så borde detta försvar även uppfylla det andra kriteriet inom Jus ad Bellum (*Rätt Auktoritet.*)

Vissa författare hävdar att FN bär viss skuld till kriget då de erkände Slovenien och Kroatiens självständighet utan att först förhandla fram avtal som skyddade den serbiska minoriteten i nationerna.⁸³ Detta gav Serbien tillfälle och en ursäkt för att ockupera med syfte att skapa skyddande provinser för serberna.⁸⁴ Bosnienkriget var en komplicerad konflikt med flera inblandade parter. Ibland var de fiender, ibland allierade med varandra i olika konstellationer beroende på frontavsnitt. Ännu krångligare blir det då det inte fanns någon egentlig geografisk delning mellan dem.⁸⁵ De oklara fronterna, flertalet inblandade parter samt det faktum att de mänskliga rättigheterna systematiskt kränktes av parterna under kriget genom mord, tortyr och våldtäkter har enligt forskaren Mary Kaldor gjort att Bosnienkriget blivit ett praktexempel på den nya typen av krig.⁸⁶

Bosnierna var militärt underlägsna den Jugoslaviska armén utan möjligheter att skaffa vapen på legal väg pga. FN:s vapenembargo och blev istället tvungna att bege sig ut på den svarta marknaden. Det fanns en god tillgång på vapen på den europeiska svarta marknaden främst med ursprung från den forna Warszawapakten.⁸⁷ Man var

⁸¹ U:S Department of State. 1995 s. 30.

⁸² Kaldor. 2005 s. 57, 58.

⁸³ Corsini. 1995 s. 54.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ a.a. s. 55.

⁸⁶ Kaldor. 2005 s. 41.

⁸⁷ a.a. s. 49,57.

beroende av kroatiska smuggelrutter för att få in vapnen i landet⁸⁸ vilket visar på krigets brist på logik. Man var beroende av nätverk med förgreningar hos fienden för att få tag i vapen att döda denne med. Dessa smugglingsnätverk som utvecklades under kriget gagnade högt uppsatta personer⁸⁹ vilket kan ses som ett av skälen till att det accepterades och fungerade.

Vapnen som införskaffades kom inte bara ifrån Östeuropa, bl.a. Iran har identifierats som försäljare av vapen till de bosniska muslimerna.⁹⁰ Tidskriften *The Economist* har beräknat att vapen och ammunition med ursprung i Tjeckien och Kina för ett värde av 2 miljarder dollar smugglades till Bosnien via svarta nätverk bara under 1993. Detta samtidigt som Serbien använde samma nätverk för att köpa vapen av Ryssland och andra tidigare Sovjetstater.⁹¹

Vi har sett att kriget ur den bosniska synvinkeln var rättfärdigt ur RK-teorins *Jus ad Bellum*, men hur ser det ut ur *Jus in Bellum*? Under kriget utfördes många handlingar som bröt mot krigets lagar så som Genèvekonventionen, av alla sidor i konflikten. Dock bröt inte bosnierna mot dem i samma utsträckning som andra parter. Färre anklaganden har gjorts mot dem och övergreppen som genomfördes var inte lika systematiska.⁹² Exempelvis den etniska rensningen av staden Banja Luka som från bosnisk sida tog längre tid och genomfördes utan våld. Istället gjorde man livet ohållbart för fiendens civila genom att sparka dem från sina arbeten och blockera deras tillgång till kommunikationer för att driva bort dem. Det finns inga belägg för medveten etnisk rensning från den bosniska sidan. Något som bekräftas av FN:s expertkommission men som dock bekräftar att man begick andra krigsförbrytelser.⁹³ Detta till trots så finns det fortfarande stöd för att bosnierna utkämpade kriget med *Jus in Bellum*'s tredje kriterium uppfyllt, regeln om civilas immunitet. Man kan även finna stöd för att man följde den tredje etiska och moraliska breddningsregeln i *Jus ad Bellum*, *våldet är den sista utvägen*. Innan kriget växte en fredsrörelse fram med ett starkt stöd från bosniska media, fackföreningar, intellektuella samt student och kvinnoföreningar. I juli 1991 bildade tiotusentals medlemmar mänskliga kedjor över alla broar i staden Mostar. Aktioner

⁸⁸ a.a. s. 57

⁸⁹ Ackerman. 2008 s. 336.

⁹⁰ Mandel, Robert, 1999. "Deadly Transfers, National Hypocrisy and Global Chaos", *Armed Forces & Society*, vol 25, nr 2, pp 307-328. s. 309.

⁹¹ Berryman, John, 2000. "Russia and the illicit arms trade", *Crime, Law and Social Change*, nr 33, pp 85-104. s. 95.

⁹² Kaldor. 2005 s. 63.

⁹³ a.a. s. 53,63

genomfördes även i städerna Tuzla, Banja Luka och Sarajevo.⁹⁴ Detta kan ses som ett bevis på att det fanns en stark opinion som förespråkade fred innan krigsutbrottet.

När vi nu gått igenom de större dragen i krigsförloppet, påvisat det faktum att Bosnien inte hade möjlighet att föra ett enligt RK-teorin och folkrätten rättfärdigt krig med legala medel pga. FN:s vapenembargo utan var tvungna att köpa svarta vapen. Dessutom påvisat att kriget fördes med många krav för rättfärdighet uppfyllda och utan stöd för anklagelser på etnisk rensning. Dock genomfördes andra krigsförbrytelser vilket aldrig är försvarbart. Om vi har detta i åtanke. Blev då de illegala vapnen rättfärdiga?

4.2 Sovjet-Afghanska Kriget 1979-1989

Att beskriva bakgrunden till det sovjetiska kriget i Afghanistan är inte lätt. Under 1950-talet försökte Afghanistan att hålla sig utanför det Kalla kriget genom att hävda sig neutrala, men när Pakistan började knyta banden med USA så vände sig Afghanistan till Sovjet för militärt stöd.⁹⁵ Det var viktigt för Sovjet att knyta Afghanistan till sig då man inte ville ha en västallierad stat som granne. Kungen av Afghanistan avsattes i en militärkupp 1973 och redan 5 år senare var det dags för nästa kupp. Det sovjetstödda kommunistiska partiet tog makten då de genomförde *Saur*-revolutionen 1978 och den första nationen att erkänna det nya styret var Sovjet.⁹⁶ Ett nära samarbete påbörjades, inklusive ett avtal om ett kollektivt säkerhetssystem.

Efter ett uppror -79 så ökade Sovjets militära stöd till den afghanska regeringen, stöd i form av bland annat stridsvagnar och attackhelikoptrar.⁹⁷ Det fanns inte bara slitningar mellan folket och regeringsmakten utan även inom regeringen. Ökade konflikter inom regeringen gjorde att presidenten Taraki ville ”undanröja” premiärministern Amin och sökte inofficiellt stöd för detta hos Sovjet. Den skottlossning i presidentpalatset i Kabul som skulle döda Amin misslyckades och genom politiskt spel tog Amin istället makten

⁹⁴ a.a. s. 54

⁹⁵ Uppsala Conflict Database Programme 2 (se källförteckning för ytterligare hänvisningar)

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

som president.⁹⁸ Amin var inte populär hos makthavarna i Moskva, han var utbildad i USA och man misstänkte att han var pro-väst. Under hösten 1979 befarade Sovjet att Afghanistan och Amin siktade på att minska sitt beroende av Sovjet.⁹⁹ I oktober togs beslutet att avsätta Amin och tillsätta en marionett, Babrak Karmal som tillhörde den mer pro-sovjetiska delen av kommunistpartiet samt att använda sovjetiska trupper för att återställa ordningen i landet.¹⁰⁰ Detta resulterade i att den Sovjetiska 40:e armén 1979 rullade över gränsen till Afghanistan. Det politiska tumultet hade uppmärksammats av den afghanska armén. 1978 hade armén bestått av 100 000 man, två veckor efter invasionen fanns det bara mellan 40-50 % kvar av dem. Hela enheter hade lämnat den statliga armén för att slåss mot Sovjet på rebellsidan.¹⁰¹

Den Sovjetiska invasionen av Afghanistan kan vridas och vändas på i fråga om rättfärdighet. Sovjet själva försökte förklara sitt militära engagemang med att afghanska staten återkommande hade frågat efter trupper och instruktörer på grund av ökande kontrarevolutionära attacker utifrån.¹⁰² Krigets regler är svårbesvarade när det gäller Afghanistan. Det finns obesvarade luckor i folkrätten var gäller friheten att starta ett inbördeskrig.¹⁰³ Luckor finns även i huruvida det är tillåtet att kalla in en utomstående stat till sin hjälp i en inomstatlig konflikt. Något som rättfärdigar motståndsrörelsens kamp mot den invaderande armén är enligt Michael Walzer att motstånd mot en ockupationsmakt är legitimt.¹⁰⁴ Ett annat argument för att Sovjet olovligen satte trupp på afghansk mark är det att marionettregeringen som gav godkännandet var tillsatt av Sovjet, något som även kan ses som en aggression.

Det faktum att Afghanistan invaderades av Sovjet oprovocerat gör att kriget mot Sovjet blir en fråga om självförsvaret. Detta resulterar enligt folkrätten och teorin om rättfärdiga krig i att motståndsrörelsens kamp var rättfärdig. Frågan om marionettregeringens godkännande får bli en osäkerhetsfaktor att ha i åtanke, men vi

⁹⁸ Uppsala Conflict Database Programme 2

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Uppsala Conflict Database Programme 1

¹⁰¹ Allan, Pierre – Stahel, Albert A, 1983. ” Tribal Guerilla Warfare against a Colonial Power: Analyzing the War in Afghanistan”, *The Journal of Conflict Resolution*, vol 27, nr 4, pp 590-617. Publicerad av Sage Publications, Inc. s. 607-608.

¹⁰² Uppsala Conflict Database Programme 3 (se referenser för ytterligare hänvisning)

¹⁰³ Österdahl. 2004. s. 70.

¹⁰⁴ a.a. s. 178

skall också komma ihåg att Sovjets inblandning i Afghanistan fördömdes av FN:s generalförsamling.¹⁰⁵

Under kriget använde Sovjet vapen som är förbjudna enligt krigets lagar. I hela Afghanistan finns det handgrävda tunnlar under marken som används för att leda grundvatten från sina källor till byar och åkermarker. Dessa så kallade kareztunnlar användes av den afghanska motståndsrörelsen Mujahideen som gömställen för vapen och som skyddsrum.¹⁰⁶ Tunnlarna användes även av civilbefolkningen som skyddsrum under sovjetiska bombanfall. För att rensa ut tunnlar använde sovjeterna eldkastare för att bränna ut Mujahideen vilket även resulterade i civila dödsoffer. Det finns också rapporter som hävdar att kemiska stridsmedel användes.¹⁰⁷ Dessa handlingar är orättfärdiga då de bryter mot principen om de civilas immunitet samt folkrättens regler om förbjudna vapen.

Mujahideens stridstaktik var eldöverfall på sovjetiska styrkor där kareztunnlarna användes för att obemärkt förflytta sig till och från platserna för överfallen. Sovjet hämnades ofta genom att bomba den by som låg närmast platsen för överfallet.¹⁰⁸ Det gjordes alltså inga skillnader mellan motståndsrörelsen och civila vilket återigen bryter mot teorins regler om civilas immunitet och mot krigets lagar.

Motståndsrörelsen hade beväpnat sig genom de soldater som hoppat av den nationella armén vid krigsutbrottet. Detta var delvis sant men också delvis en ursäkt. Då legal vapenhandel endast får utföras mellan stater och då staten var en marionett till Sovjet så fanns det bara ett alternativ kvar för motståndsrörelsen, att bege sig ut på den illegala marknaden. De största donatorerna av vapen till Mujahideen var USA och Saudiarabien, men även Pakistan var inblandad och fungerade som transitland och transportsamordnare.¹⁰⁹ Vapenhandeln förnekades officiellt och genom ett samarbete mellan Saudiarabien, Egypten och till viss del Kina, började USA sända stora mängder vapen till motståndsrörelserna i Afghanistan. Bara östblocksvapen köptes och skickades

¹⁰⁵ Gray, Christine i Evans, Malcolm. *International Law*. 2008. s. 598

¹⁰⁶ Grau, Lester W – Jalali, Ali Ahmad, 1998. "Underground Combat: Stereophonic Blasting, Tunnel Rats and the Soviet-Afghan War", *The Engineer*, vol 28, nr 4, pp 20-24. s. 20.

¹⁰⁷ Grau. 1998. s. 21.

¹⁰⁸ Gall, Sandy, 2001. "When David took on Goliath", *New Statesman*, 15 oktober, vol 130, nr 4559, pp 26-28 s. 26.

¹⁰⁹ Uppsala Conflict Database Programme 1

för att maskera dess ursprung.¹¹⁰ Det största hotet mot Mujahideen från sovjetisk sida var attackhelikoptrar och 1986 sände USA ett vapen för att bekämpa helikoptrarna. Det nya vapnet var de handburna luftvärnsmissilerna *stinger*.¹¹¹

Under hela kriget 1979-1989 så uppfyllde Mujahideen vissa krav inom teorierna för Jus in Bellum. De attackerade endast militära mål från ockupationsmakten Sovjet, de uppfyllde principerna för nödvändighet och proportionalitet. Brister finns dock i deras relation till de civilas immunitet då Mujahideen mördade afghanska kollaboratörer.

Kritiken i om kraven för Jus ad Bellum uppfylldes ligger i problematiken om gerillan slogs utefter självförsvarsrätten eller inte. Men om man ställer sig bakom uppfattningen att motståndsrörelsens kamp var rättfärdig. Blev då de illegala vapnen och användandet av dem rättfärdiga? Om man ställer sig bakom Sovjets invasion som en intervention så brottas man fortfarande med det faktum att kriget från deras sida utkämpades i strid med internationell lag gällande vilka vapen och taktiker som får användas samt mot teorins krav på Jus in Bellum.

4.3 Arab-Israeliska Kriget 1948

Staten Israels grundande blev omedelbart en konfliktfråga i regionen. 1947 presenterade FN en delningsplan över territoriet Palestina vilket skulle ge judarna en stor del av den totala ytan. Detta accepterade judarna, men inte palestinierna. Trots att palestinierna inte godtagit delningsplanen så godkändes den av FN den 29 november 1947¹¹² vilket ledde till Israels utropade av självständighet den 14 maj 1948.¹¹³ Redan dagen efter, den 15 maj var kriget ett faktum.

Israel anfölls av en koalition bestående av 5 arabstater som inte erkände Israels rätt att existera. Då Israel blev attackerad utan provocering så fick av FN skapade och erkända staten Israel rätt till självförsvar. Detta resulterar även i att Israels självförsvar blev rättfärdigt enligt teorin om rättfärdiga krigs första krav för Jus ad Bellum.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Klare, Michael T, 1988. "Secret operatives, clandestine trades: the thriving black market for weapons", *Bulletin for the Atomic Scientists*, pp 16-24. s. 18.

¹¹² Ronen, Yitzhak, 2008. "A small Consolation for a Big Loss: King Abdallah and Jerusalem During the 1948 War", *Israel Affairs*, vol 14, nr 3, pp 398-418. s. 398

¹¹³ Nationalencyklopedin, (se referensförteckning för ytterligare hänvisning)

FN:s säkerhetsråd beordrade två veckor senare, den 29 maj, att ett vapenembargo skulle gälla för all vapenhandel till mellanöstern.¹¹⁴ Samma dag uppmanade FN ett eldupphör och hotade arabkoalitionen att om de inte åttlydde så skulle de anklagas för att ha brutit freden och sanktioner skulle riktas mot dem.¹¹⁵

FN:s tanke med vapenembargot var att frysa den militära balansen i den uppkomna konflikten så att en politisk lösning skulle få möjlighet att förverkligas. Man trodde att man genom detta kunde förhindra att parterna skulle förgöra varandra innan diplomatin och politiken fått ge verkan. Ett fredsförslag lades senare fram, men som ratades av båda parter (Israel och Arabkoalitionen) och arabstaterna offentliggjorde att de beslutat att återuppta striderna.¹¹⁶

Israels försvarsmakt var inte utrustad för att utkämpa ett försvarskrig. Israels problem var inte ekonomiska då diasporan gav goda ekonomiska inkomster, det var inte heller en fråga om brist på soldater. Svårigheterna låg i att beväpna och träna sina styrkor på grund av vapenembargot.¹¹⁷ Då staten var otillräckligt beväpnad och var tvungen att tillföra sina styrkor vapen för att kunna försvara sig så tvingades man att anskaffa vapen på illegal väg. Den stat som var villig att förse Israel med vapen är förvånande då Israel idag är allierad med USA. Den som sålde vapen till Israel och bröt mot FN:s vapenembargo var Sovjetunionen genom sin satellitstat Tjeckoslovakien.

Vissa vapen är konstruerade för anfall så som attackflygplan och stridsvagnar, andra är till för försvar så som radarsystem och luftvärn.¹¹⁸ Vapentransporterna ifrån Tjeckoslovakien innehöll tusentals handeldvapen och kulsprutor, 25 st. attackflygplan av märket Messerschmidt och 50 st. modell Spitfire. Flygplanen hade köpts illegalt av den judiska diasporan i USA.¹¹⁹ Transporterna innehöll också 13 st. stridsvagnar från Västeuropeiska

¹¹⁴ Kober, Avi, 2006. "Great-Power Involvement and Israeli Battlefield Success in the Arab-Israeli Wars, 1948-1982", *Journal of Cold War Studies*, vol 8, nr 1, pp 20-48. s. 36.

¹¹⁵ Ronen, Yitzhak, 2008. "The Question of Arab Solidarity in the 1948 War: Political Interests versus Military Considerations", *Mediterranean Quarterly*, vol 19, nr 2, pp. 19-46. Publicerad av Duke University Press. s. 34.

¹¹⁶ Ronen "...Arab solidarity..." 2008. s 38.

¹¹⁷ Amitzur, Ilan, 1997. Review of. Owendale, Ritchie, 1997. "The Origin of the Arab-Israeli Arms Race: Arms, Embargo, Military Power and Decision in the 1948 Palestine War", *The American Historical Review*, vol 102, nr 4, pp 1198-1199. Published by: American Historical Associations. 1199

¹¹⁸ Kinsella, David – Tillema, Herbert K, 1995. "Arms and Aggression in the Middle East: Overt Military Interventions, 1948-1991", *The Journal of Conflict Resolution*, vol 39, nr 2, pp 306-329. Publicerad av Sage Publications, Inc. s. 320.

¹¹⁹ Kober. 2006. s. 36.

källor.¹²⁰ Alla vapen kom alltså inte ifrån Sovjetunionen. Många av de vapensystem som bidrog till Israels seger i kriget kom tidigt under kriget ifrån vapenmarknaden i Västeuropa. Vapnen nådde Israels försvarsmakt med hjälp av en dold inblandning av Frankrike under april och maj 1948.¹²¹ Sovjet sålde vapnen eftersom de hoppades att en israelisk seger skulle snabba på Storbritanniens återdragande från regionen. Det fanns även grund i att araberna hade haft en sympatiserande attityd till Nazi-Tyskland under andra världskriget och det var för att undvika att öppet bryta mot FN:s embargo som de valde att sälja vapnen via Tjeckoslovakien.¹²²

Varför gick Israel segrande ur kriget mot arabkoalitionen när de var underlägsna i militär kapacitet vid krigsutbrottet? Staterna inom den arabiska koalitionen hade stora svårigheter att samarbeta med varandra. Yitzhak Ronen hävdar att det enda skälet till att vissa av staterna överhuvudtaget deltog var för att förhindra att kung Abdullah skulle annektera Palestina för Trans-Jordaniens räkning vid segern. Man var tvungen att delta för att kunna förhindra detta.¹²³ Beslutet att anfälla Israel hade tagits redan den 19 oktober 1947 under ett möte mellan arabstaterna i Libanon.¹²⁴ Denna korta förberedelsestid kan ha varit en faktor till nederlaget. En större faktor var den bristande kommunikationen mellan arabstaterna under själva kriget. Det gemensamma högkvarteret (joint command) fick inga lägesuppdateringar ute från slagfältet och det fanns dessutom knappt något utbyte av information mellan de olika arméerna i koalitionen.¹²⁵

Staten Israel var upprättad av FN och blir på grund av detta dessutom indirekt erkänd av densamma. Israel som en självständig och suverän stat blev attackerad av 5 andra stater vilka hade till mål att utplåna Israel. Detta ger både enligt folkrätten och teorin om rättfärdiga krig Israel rätt att försvara sig och uppfyller teorins krav på *Rätt Orsak*. Israel hade vid tiden en statlig försvarsorganisation, dock dåligt beväpnad, vilket uppfyller teorins krav på *Rätt auktoritet*, dvs. vem som får slåss i självförsvar.

Vapenembargot som FN beordrade skulle frysa maktläget mellan parterna. Då arabkoalitionen vägrade att acceptera fredsavtalet utan åter grep till vapen utan vilja att omförhandla avtalet så gav detta Israel inget annat val än att gripa till illegala vapen.

¹²⁰ a.a. s. 37

¹²¹ Amitzur. 1997. s. 1199.

¹²² Kober. 2006. s. 36.

¹²³ Ronen. "Small Consolation..." 2008. s. 399.

¹²⁴ Ronen "..."Arab solidarity..."2008. s. 20-21.

¹²⁵ Ronen. "..."Arab solidarity..." 2008. s. 32

Israel uppfyllde under kriget kravet om civilas immunitet inom Jus in Bellum då deras vapenmakt endast vändes mot de anfallande staternas arméer, även om palestinier flydde från det territorium som nu var Israel. Det som dock talar till Israels nackdel gällande rättfärdigheten i dess kamp är det faktum att de mot slutet av kriget bröt mot teorins krav på *Rätt Intention*. Enligt kravet på *Rätt intention* så får syftet med kriget endast vara att återställa freden.¹²⁶ Det är inte tillåtet att ta territorium utan man får endast återställa de gränser som fanns då kriget bröt ut. Detta bröt Israel mot då de efter kriget utvidgade sitt territorium betydligt.¹²⁷

Om man liksom i de två tidigare empiriska fallen begrundar rättfärdigheten i partens kamp och dess möjligheter att bedriva dem med legala medel, så får man en sista gång ställa sig frågan: Blev de illegala vapnen och användandet av dem rättfärdigt?

¹²⁶ Höglund. 2004 s. 29-30.

¹²⁷ Nationalencyklopedin, http://www.ne.se/israel/historia?i_h_word=israel+historia#container

5 Analys och Diskussion

Trots att miljoner illegala vapen har cirkulerat över världen under många år så finns denna faktor inte med i teorierna om rättfärdiga krig. Detta kan ses som märkligt då illegala vapen trots allt beväpnar parter i en majoritet av dagens konflikter.

De illegala vapnen och handeln med dem har visat sig innehålla två olika men samtidigt sammankopplade kategorier. Den grå handeln som utförs av stater i konflikt med FN:s vapenembargon och den svarta handeln som bedrivs utan statlig inblandning. Värdet på handeln och dess omfattning är mycket svårbedömt med det rör sig om miljarder dollar varje år.

Det har också visat sig att FN ännu inte har utformat ett juridiskt bindande avtal för stater att skriva under. Ett avtal vilket juridiskt förbinder stater att motarbeta den illegala handeln med vapen. De avtal som har kommit till stånd har än så länge till störst del innehållit direktiv och vädjan om att stater skall samarbeta för att utforma gemensamma normer angående hur registerföring och märkning av vapen skall se ut. Nationerna har också förbundet sig till att instifta nationella lagar, vilka förbjuder handel med illegala vapen. Möjliga hinder i genomförandet av detta är ekonomiska begränsningar samt det faktum att det de illegala handelsnätverken kan ha förgreningar inom den politiska och ekonomiska maktsfären, vilket kan resultera i ett dolt motstånd mot ett genomförande av FN:s direktiv.

Utifrån kriterierna inom Jus ad Bellum och Jus in Bellum som teoretiskt ramverk så har tre konflikter analyserats. Dessa tre konflikter (Israel 1948, Afghanistan 1979-89 och Bosnien 1992-1995) har visat sig innehålla förutsättningar för att uppfylla teorins samt FN-stadgans kriterier för rättfärdighet. De har också utkämpats med illegala vapen av minst en part. Detta skapar ett dilemma mellan rättfärdigheten i konflikten och vapen som inte är lagligt anskaffade. Vilket av dem väger tyngst?

Den uppfattning som jag fått då jag analyserat källmaterialet är att FN till viss del har begått ett misstag. Förutsättningar för att ett krig skall vara tillåtet behandlas i FN-stadgans kapitel 2(4). De illegala vapnen har samtidigt förbjudits enligt internationell lag och FN arbetar kontinuerligt både med att utforma juridiska avtal samt att aktivt motarbeta handelsnätverken. Jag får uppfattningen att FN inte har satt de olika entiteterna i ett samband till varandra, utan istället arbetat med dem som två skiljda saker. Detta kan vara ett felaktigt arbetssätt när vi blickar tillbaka till de empiriska fallen i uppsatsen, det finns samband mellan de olika entiteterna. Ett möjligt rättfärdigt och därigenom delvis positivt samband som motarbetas av FN.

Ett ytterligare dilemma har uppdragats genom användningen av vapenembargo som maktmedel ifrån FN:s sida. Då vapenembargot förbjuder legal handel med parterna så blir vapenembargots effekter ideala för krafterna som härskar på den illegala marknaden. Man behöver inte leta efter sina kunder utan kunderna kommer till handlarna automatiskt. Detta innebär att embargot i sig upprätthåller den illegala marknads existens. Embargot används kanske också på ett felaktigt sätt då vi sett i fallen Israel och Jugoslavien att embargot lagts över alla parter i konflikten. Inte bara de anfallande staterna utan även dem vars krigföring kan argumenteras som rättfärdig enligt FN-stadgan och teorin om rättfärdiga krig. Kanske vore det att föredra att FN genomförde en utvärdering på parternas situation i avseende på rättfärdighet innan ett embargo införs. Detta skulle innebära att de parter vars kamp är rättfärdig får möjligheten att beväpna sig på legal väg. Detta skulle minska de ekonomiska vinningarna för de illegala nätverken samt skulle innebära att man blev, i alla fall delvis, medveten om hur stora volymer vapen och vilka typer av vapensystem som används inom konflikten. Detta skulle även underlätta en registrering av vilka unika vapen som finns inom territoriet. Då FN själva anger att alla embargo de har utfärdat har kränkts så skulle en utredning innan införandet enligt mig endast ha positiva effekter. Givetvis finns det en tidsaspekt att ta hänsyn till. Därför kan ett alternativt tillvägagångssätt vara att först lägga ett embargo över staterna medans frågan utreds, för att senare lyftas bort för de parter som har bevisats föra en rättfärdig kamp.

5.1 Ett liberalt tillägg till teorin om rättfärdiga krig

Det har genom de empiriska fallen påvisats att det finns konflikter genom historien som kan argumenteras som rättfärdiga, och det finns säkert fler än bara de tre jag har nämnt. De har även innehållit inslag av illegala vapen. Detta kan generera krav eller skapa en vilja för att reformera eller genomföra tillägg till teorin om rättfärdiga krig och dess kriterier. Ett tillägg och en grund för framtida forskning skulle kunna utformas på olika sätt, en liberal och en restriktiv tolkningssyn. Mitt förslag på utformning till ett framtida liberalt tillägg ser ut som följer: *Om samtliga krav för rättfärdighet inom Jus ad Bellum och Jus in Bellum är uppfyllda samt då FN:s vapenembargo kränker statens möjligheter till självförsvar så kan självförsvar med illegalt anskaffade vapen vara rättfärdigt. Vapnen får endast vara anskaffade på illegal väg, de får i sig inte vara av illegal natur. Illegal natur i den mening att vapnen är olagliga och bryter mot de konventioner om förbjudna vapentyper vilka författats och fastställts av Förenta Nationerna och dess medlemsstater. Vapnens användande får inte kränka kriterierna inom Jus in Bellum eller systematiskt kränka krigets lagar för att fortsatt vara rättfärdiga.*

Om man intar en motstående inställning till de illegala vapnen så får man en annan bild av uppsatsens innehåll. Den inställning som återgivits i ovanstående text kan formuleras som att illegala vapen **kan** rättfärdigas inom rättfärdiga krig. Om man istället angriper problemet och empirin med inställningen att de illegala vapnen gör det rättfärdiga kriget orättfärdigt så blir bilden en annan. Om man intar ställningen att vapnens illegalitet väger tyngre än mötande av teoriernas krav på rättfärdighet så blir samtliga konflikter i uppsatsen orättfärdiga. Detta genererar en bild av att parterna i uppsatsens konflikter genom sina beslut att inhandla vapen på den grå och svarta marknaden själva infekterade och raserade rättfärdigheten i sin kamp. Israels seger över de anfallande arabstaterna med illegala vapen samt det faktum att de efter segern utökade sitt territorium skulle ligga till grund för en inställning att Israels krig var orättfärdigt och olagligt. Bosniens krig mot den federala jugoslaviska armén blir likaså olagligt eftersom den utkämpades med medel inköpta på illegal väg. Det faktum att bosnierna enligt vissa källor i större utsträckning följde krigets lagar spelar ändå ingen

roll utifrån Michael Walzers tes att ett olagligt krig kan utkämpas på ett rättfärdigt sätt.¹²⁸

5.2 Ett restriktivt tillägg till teorin om rättfärdiga krig

Infallsvinkeln att användande av illegala vapen i en rättfärdig konflikt underminerar rättfärdigheten och gör konflikten orättfärdig skulle kunna ligga till grund för ett restriktivt tillägg inom teorin om rättfärdiga krig. Ett tillägg som binder samman de illegala vapnen och det rättfärdiga kriget, men som inte ställer sig bakom en inställning att illegala vapen kan rättfärdigas skulle kunna utformas och formuleras som:

Om parter i en konflikt uppfyller kraven för rättfärdighet inom Jus ad Bellum och Jus in Bellum så är inte detta uppfyllande villkorlös. För att föra en rättfärdig strid så skall de medel med vilka striden utkämpas följa internationell lag. Vapnen får inte vara av en typ som kränker FN:s förbud mot vissa vapentyper inom Haagkonventionen. Vapnen eller ammunitionen får inte heller inskaffas på illegal väg. Om vapen köpta via illegala grå eller svarta nätverk används av den aktuella parten i konflikten så resulterar detta i att de tidigare uppfyllda kraven för rättfärdighet inte längre är giltiga. Att använda sig av illegala vapen resulterar då i att partens kamp blir orättfärdig. Rättfärdighet kan endast åter uppnås om parten genom samarbete med FN överlämnar de illegala vapnen för skrotning och återgår till lagligt inköpta arsenaler.

Jag anser det vara en brist att fenomenet illegala vapen inte finns inom ramarna för teorierna om rättfärdiga krig. Mina liberala och restriktiva tillägg till teorin kan vara en utgångspunkt för framtida forskning för att tillägga detta fenomen till teorin.

Det är oavsett infallsvinkel beklagligt att FN inte förrän under de senaste 20 åren börjat arbeta med att utforma avtal gällande den illegala handeln med vapen. Det är givetvis ett litet steg men promenaden borde ha påbörjats mycket tidigare. Oavsett om man ställer sig för eller emot en uppfattning att illegala vapen kan vara rättfärdiga så kvarstår ändå de uppgifter att 90 % av de individer som dödas med kulor avfyrate ur illegala vapen mellan 1990-2001 var civila. Oberoende om kulan avfyras ut ett legalt eller illegalt vapen är just civila offer som dödas i dagens konflikter något som vi oavsett ståndpunkt måste göra allt för att förhindra.

¹²⁸ Walzer.1977. s. 21

6 Referensförteckning

6.1 Litteratur

- Aggestam, Karin (red),2008. *(O)Rättfärdiga Krig*. Upplaga 1:2. Lund: Studentlitteratur.
- Evans, Malcolm D, 2006. *International Law*. Upplaga 2. Hampshire (UK): Ashford Colour Press Limited.
- Gillis, Melissa, 2009. *Disarmament a Basic Guide*. New York: United Nations
- Gray, Christine i Evans, Malcolm D, 2006. *International Law*. Upplaga 2. Hampshire (UK): Ashford Colour Press Limited.
- Greenwood, Christopher i Evans, Malcolm D, 2006. *International Law*. Upplaga 2. Hampshire (UK): Ashford Colour Press Limited.
- Höglund, Anna.”Kriga mer” i Aggestam, Karin (red),2008. *(O)Rättfärdiga Krig*. Upplaga 1:2. Lund: Studentlitteratur
- Kaldor, Mary,2005. *Nya och Gamla Krig- Organiserat våld under globaliseringens era*. Upplaga 2:2. Göteborg: Daidalos AB
- Uddman, Paula- Gustavsson, Jakob, 2007. *Konsten att skriva och tala*.
- United Nations, 2008. *Small Arms and Light Weapons- Selected United Nations Documents 2008 Edition*. New York : United Nations
- Walzer, Michael, 1992. *Just and Unjust Wars – A moral argument with historical illustrations*. Upplaga 2. United States of America: BasicBooks
- Österdahl, Inger. i Aggestam, Karin (red),2008. *(O)Rättfärdiga Krig*. Upplaga 1:2. Lund: Studentlitteratur

6.2 Artiklar

- Ackerman, Susan Rose, 2008. ”Corruption and Government”, *International Peacekeeping*, vol 15, nr 3, pp 328-343. Publicerad av Taylor & Francis.
- Allan, Pierre – Stahel, Albert A, 1983. ” Tribal Guerilla Warfare against a Colonial Power: Analyzing the War in Afghanistan”, *The Journal of Conflict Resolution*, vol 27, nr 4, pp 590-617. Publicerad av Sage Publications, Inc.
- Amitzur, Ilan, 1997. Review of. Ovendale, Ritchie, 1997. “The Origin of the Arab-Israeli Arms Race: Arms, Embargo, Military Power and Decision in the 1948 Palestine War”, *The American Historical Review*, vol 102, nr 4, pp 1198-1199. Published by: American Historical Association
- Barylski, Robert V, 2003. Review of. “ The Soviet-Afghan War: How a Superpower Fought and Lost” by Grau, Lester W –Grass, Michael A. *Slavic Review* , vol 62, nr 1, pp 193-195. Publicerad av The American Association for the Advancement of Slavic

Studies.

- Berryman, John, 2000. "Russia and the illicit arms trade", *Crime, Law and Social Change*, nr 33, pp 85-104.
- Corsini, Roberto, 1995. "The Balkan War: What role for airpower?", *Airpower Journal*, vol 9, nr 4, pp 53- 69.
- Gall, Sandy, 2001. "When David took on Goliath", *New Statesman*, 15 oktober, vol 130, nr 4559, pp 26-28
- Grau, Lester W – Jalali, Ali Ahmad, 1998. "Underground Combat: Stereophonic Blasting, Tunnel Rats and the Soviet-Afghan War", *The Engineer*, vol 28, nr 4, pp 20-24.
- Kinsella, David – Tillema, Herbert K, 1995. "Arms and Aggression in the Middle East: Overt Military Interventions, 1948-1991", *The Journal of Conflict Resolution*, vol 39, nr 2, pp 306-329. Publicerad av Sage Publications, Inc.
- Klare, Michael T, 1988. "Secret operatives, clandestine trades: the thriving black market for weapons", *Bulletin for the Atomic Scientists*, pp 16-24.
- Kober, Avi, 2006. "Great-Power Involvement and Israeli Battlefield Success in the Arab-Israeli Wars, 1948-1982", *Journal of Cold War Studies*, vol 8, nr 1, pp 20-48.
- Mandel, Robert, 1999. "Deadly Transfers, National Hypocrisy and Global Chaos", *Armed Forces & Society*, vol 25, nr 2, pp 307-328.
- Markowski, Stefan- Koorey, Stephanie- Hall, Peter- Bauer, Jurgen, 2009. "Multi-Channel Supply Chain For Illicit Small Arms", *Defence and Peace Economics*, vol 20, nr 3, pp 171-191
- Marsh, Nicholas, 2002. "Two Sides of the Same Coin? The Legal and Illegal Trade in Small Arms", *The Brown Journal of World Affairs*, vol 9, nr 1, pp 217-228.
- Ronen, Yitzhak, 2008. "The Question of Arab Solidarity in the 1948 War: Political Interests versus Military Considerations", *Mediterranean Quarterly*, vol 19, nr 2, pp. 19-46. Publicerad av Duke University Press.
- Ronen, Yitzhak, 2008. "A small Consolation for a Big Loss: King Abdallah and Jerusalem During the 1948 War", *Israel Affairs*, vol 14, nr 3, pp 398-418.
- Stahelin, Jenö C. A, 2001. "Under the Gun", *UN Chronicle*, nr 1, pp 13-14
- Stohl, Rachel, 2005. "Fighting the Illicit Trafficking in Small Arms", *SAIS Review*, vol 25, nr 1, pp 59-68.
- Tanner, Ed, 2005. "Kalashnikov's Gun- The AK47 and Russian Engineering", *Technology Review*.
- U.S. Department of State Dispatch, 1995. "Chronology: The Balkan Conflict", *Supplement Bosnia*, vol 6, nr 48, pp 30.

6.3 Digitala källor

Amnesty Internationals kampanj *Control Arms* rapport:

UN arms embargoes: an overview of the last ten years, 2006

Pdf-fil hittas på:

<http://www.controlarms.org/en/documents%20and%20files/reports/english-reports/un-arms-embargoes-an-overview-of-the-last-ten/view>

Åtkomst: 2010-05-29, kl 23:51

Nationalencyklopedin:

http://www.ne.se/israel/historia?i_h_word=israel+historia#container

Åtkomst: 2010-05-13, kl 13:15

United Nations. *Small Arms Review Conference 2006*

United Nations Conference to Review Progress Made in the Implementation of the Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects.

New York, 26 Juni- 7 juli 2006

www.un.org/smallarms2006 Åtkomst: 2010-05-18, kl 21:30

United Nations, 1977. 1st *Geneva Protocol*.

Åtkomst: 2010-05-27 via sökfunktion på <http://www.un.org/en/>

Direktadress www.un.org/preventgenocide/rwanda/text-images/Geneva_Protocol1.pdf

United Nations: UN Document A/CONF. 192/15

Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects.

www.poa-iss.org/PoA/pohtml.aspx

Uppsala Conflict Database Programme:

1: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=1&value=3>

2: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=1®ionSelect=6-Central and Southern Asia#>

3: <http://www.pcr.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=1®ionSelect=6-Central and Southern Asia#>

Åtkomst: 2010-05-11, kl 18:34

6.4 Bilder och figurer

6.4.1 Bild

1:1. AK47: <http://th3war3hous3.wordpress.com/>,
<http://th3war3hous3.files.wordpress.com/2009/05/120903.jpg>

Åtkomst: 2010-05-21. Kl. 13:55

1:2. Browning 12,7 mm : <http://www.hk94.com/> , <http://www.hk94.com/images/m2.jpg>

Åtkomst: 2010-05-21. Kl. 13:58

6.4.2 Figurer

1:1. Inspirerad av Markowski, Stefan- Koorey, Stephanie- Hall, Peter- Bauer, Jurgen, 2009. " Multi-Channel Supply Chain For Illicit Small Arms", *Defence and Peace Economics*, vol 20, nr 3, s.

